

ФЕНОМЕН ВІДЧУТТЯ ЗАХИЩЕНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Петухова Ірина Олексіївна

*студентка І курсу магістратури соціально-гуманітарного
факультету*

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Відчуття захищеності є однією з базових потреб людини, що забезпечує її психологічну рівновагу та адаптивні можливості в складних умовах життєдіяльності. Згідно з дослідженнями А. Маслоу [8], безпека є фундаментальною потребою, що передує соціальним та самореалізаційним прагненням. У сучасних умовах соціально-економічних криз, військових конфліктів та екологічних катастроф проблема захищеності набуває особливого значення.

Українські дослідники підкреслюють, що відчуття безпеки залежить не лише від об'єктивних умов життя, але й від суб'єктивного сприйняття ситуації, рівня стресостійкості та підтримки з боку соціального оточення [5]. У європейській науковій традиції акцент робиться на взаємозв'язку між соціальною довірою, державними інституціями та почуттям захищеності [2], а в американських дослідженнях особлива увага приділяється індивідуальним стратегіям подолання стресу.

Відчуття безпеки безпосередньо пов'язане з психологічним благополуччям людини. Вітчизняні науковці зазначають, що рівень тривожності та невизначеності є ключовими факторами, які впливають на особистісну захищеність [7]. Високий рівень тривоги може спричинити відчуття незахищеності навіть у сприятливих умовах.

Американський дослідник М. Селігман [11] у своїй концепції позитивної психології наголошує, що суб'єктивне почуття безпеки можна розвинути через формування оптимістичного мислення, наявність соціальної підтримки та розвиток особистісної резилентності.

Європейські вчені, зокрема З. Бауман [8], стверджують, що відчуття захищеності в постмодерному суспільстві є нестійким через постійні зміни соціальних норм і технологічний прогрес. Відповідно, адаптація до змін та здатність управляти невизначеністю є ключовими для збереження психологічного комфорту.

Соціальне середовище є одним із визначальних чинників, що впливають на відчуття захищеності особистості. Дослідження

українських науковців свідчать, що підтримка родини, друзів та соціальних інститутів значно знижує рівень стресу та сприяє формуванню стійкості до кризових ситуацій [10].

Європейські дослідники наголошують на ролі держави у забезпеченні почуття безпеки громадян. Зокрема, У. Бек [2] підкреслює, що наявність ефективних соціальних інститутів, довіра до влади та правова стабільність є ключовими факторами формування почуття безпеки у суспільстві.

В американських дослідженнях велика увага приділяється соціальним мережам і громадським ініціативам, які сприяють згуртованості та підвищують рівень суб'єктивного почуття безпеки [9].

Особливої актуальності набуває проблема захищеності особистості в умовах воєнних конфліктів, пандемій та екологічних катастроф. Українські дослідники відзначають, що в період кризових ситуацій на перший план виходить психологічна мобілізація та адаптаційні стратегії особистості [4].

У європейських країнах, де існує досвід роботи з біженцями та постраждалими від кризових ситуацій, наголошується на важливості психосоціальної підтримки та інтеграційних програм для збереження почуття безпеки серед переселенців [6].

В американських дослідженнях значна увага приділяється когнітивним стратегіям подолання стресу та розвитку психологічної гнучкості, що дозволяє особистості ефективно реагувати на зміни у складних ситуаціях [3].

Феномен відчуття захищеності є багатокомпонентним і залежить від психологічних, соціальних та економічних факторів. Дослідження українських, європейських та американських авторів свідчать, що рівень захищеності визначається не лише об'єктивними умовами, але й суб'єктивним сприйняттям ситуації, адаптаційними можливостями особистості та рівнем соціальної підтримки.

Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на розробку програм підвищення психологічної стійкості, соціальної інтеграції вразливих груп та удосконалення механізмів державної підтримки у кризових ситуаціях.

Література:

1. Бауман З. Індивідуалізоване суспільство. Кембридж : Політі Прес, 2001. 320 с.
2. Бек У. Світовий ризик: сучасне суспільство у пошуку безпеки. Лондон : Wiley, 2009. 284 с.
3. Бонанно Д. Психологічна стійкість: як люди долають труднощі. Нью-Йорк : Springer, 2004. 256 с.

4. Завгородній Ю. Адаптаційні механізми особистості в умовах кризових ситуацій. Дніпро: Психологічна освіта, 2023. 245 с.
5. Кравченко О. Відчуття безпеки як чинник психологічної стабільності. Київ : Психологічні студії, 2022. 198 с.
6. Лазарус Р. Стрес, оцінка і подолання. Оксфорд : Oxford University Press, 2019. 312 с.
7. Мартиненко Н. Тривожність і відчуття безпеки : психологічні аспекти. Харків: Видавництво «Психея», 2021. 224 с.
8. Маслоу А. Мотивація і особистість. Нью-Йорк : Harper, 1954. 411 с.
9. Патнем Р. Соціальний капітал і демократія. Вашингтон : Princeton University Press, 2000. 350 с.
10. Петренко Л. Соціальна підтримка як фактор збереження психологічного благополуччя. Львів : Вісник соціальної психології, 2020. 172 с.
11. Селігман М. Оптимізм і благополуччя: нові підходи в позитивній психології. Нью-Йорк : Random House, 2018. 298 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-504-7-15>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА XXI СТОЛІТТЯ

Сурело Євген Анатолійович

студент I курсу магістратури

Навчально-науковий інститут менеджменту та психології

Державного закладу вищої освіти

«Університет менеджменту освіти»,

аспірант

Інститут соціальної та політичної психології

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

З початку 20-х років ХХІ століття вже ні в кого не виникає питання про доцільність реформування системи освіти в Україні. Хоч ідея Яна Коменського про класно-урочну систему ще жива, але потреба змін в організації освітнього процесу є актуальною. Поєднання педагогічного й психологічного аспекту є ефективним нововведенням в організацію комфортного й ефективного освітнього середовища.